

**FINANCOVÁNÍ POLITIK EU V LETECH 2004 – 2006
A TLAK ROZŠÍŘENÍ**

Dopady zemědělské a strukturální politiky na rozpočet EU
a kandidátské země

Na okraj kulatého stolu s **dr. Martinem Bansem**
pořádaného Friedrich-Ebert-Stiftung 24. dubna 2002 v Praze

Zpracoval: Prof.ing. Jaroslav Jakš, DrSc.

Červen 2002

- V diskusích o rozšíření EU se střetávají rozdílné zájmové pozice: noví členové očekávají rovnocenný podíl na politikách EU, staří členové – čistí plátcí se snaží zabránit tomu, aby východní rozšíření výrazněji zvýšilo jejich zátěž a současní příjemci rozsáhlých transferových plateb se brání tomu, aby rozšíření EU příliv prostředků k nim omezilo.
- Aktuální diskuse kolem čistých plátců a transferů z rozpočtu EU často málo spojují otázky financování rozpočtu s potřebou reformy jeho zaměření, především v sektorech zemědělské a strukturální politiky.
- Ústředním problémem v zemědělské politice jsou přímé platby k podpoře příjmů; zde bude i s ohledem na WTO nutné oddělit přímé platby od produkce. Přitom při rozšíření nebude možné novým členům přímé platby trvale odepřít. Jejich prosté zavedení od vstupu by však zkomplikovalo situaci EU při jednáních ve WTO a přispělo k nerovnostem v příjmech ve SVE.
- Strukturální politika EU má podstatnou slabinu v tom, že se finanční prostředky málo soustřeďují na nejpotřebnější uchazeče, dále její účinnost komplikují složité mechanismy realizace, vysoké administrativní náklady. Ústředním problémem při východním rozšíření bude pokles průměrného HDP na hlavu; tím se mnoho regionů dostane nad dosud platnou úroveň 75 %, což je spojeno se ztrátou podpor.
- Pro posouzení dopadů rozšíření na rozpočet EU v období 2007 – 2013 se pracovalo se čtyřmi scénáři, které měly zvýraznit interakci mezi více nebo méně radikálními reformami politik EU a jejich účinky na financování rozpočtu EU.
- První scénář (status quo EU-15) pracoval s předpokladem EU bez rozšíření a bez reform; druhý (status quo EU-27) předpokládal nezměněné politiky a mechanismy, promítnuté do rozšířené EU s 27 členy; třetí scénář předpokládal mírnou reformu zemědělské a strukturální politiky s 27 členy a čtvrtý scénář počítal s radikální reformou obou politik s 27 členy.
- Z modelové analýzy vyplývá, že rozšíření Evropské unie o dvanáct kandidátů, se kterými v současné době probíhají jednání, je – z pohledu nároků na zemědělskou a strukturální politiku – možné v rámci v současné době platné horní hranice pro rozpočet EU, tj. 1,27 % HDP EU.
- Současně rozšíření zvyšuje tlak na reformy politik EU, které by byly i tak potřebné realizovat. Strategické linie těchto reform by měly směřovat v zemědělství na redukci podpor příjmů a ve strukturální politice na koncentraci podpor do nejpotřebnějších členských států. Při provedení radikálních reform by tyto výdaje v roce 2013 představovaly jen 0,57 % HDP EU v EU-27.
- Navrhované reformy směřují k takovému rozdělení rozpočtového netto příspěvku, které by lépe rozdělilo současnou zátěž a více se orientovalo na relativní příjmy členských států EU. Přetrvávající nerovnováhy jsou obvykle spojeny s vlivy zemědělské politiky a jejího financování.
- Vyhnutí se reformám by nebylo vhodné, jak z důvodů rozpočtových, tak proto, že

by přetrvávaly dlouhodobě nerovnováhy v netto pozicích členských států do rozpočtu EU a další obsahové nesrovnalosti.

- Výsledky studie (prezentované dr. Bansem) směřují k tomu, že noví členové se zejména nestanou motory reform, že smlouva z Nice v podmínkách rozšířené EU obtížně umožňuje vytvářet při hlasování většiny, které by zásadně změnily praktikované politiky. Bylo by proto vhodné s reformami nečekat až po rozšíření EU, ale dosáhnout v kruhu EU-15 co nejvyššího konsensu a podniknout první kroky reformem ještě před rozšířením.

(J.J.)

ÚVODEM

Přístupová jednání kandidátských států s členskými státy Evropské unie se dostávají do etapy, kterou lze nazvat závěrečnou, ale také kritickou. Časový horizont negociací, který byl vymezen zasedáními Evropské rady v Nice a v Göteborgu s možností tato jednání uzavřít pro nejlépe připravené kandidáty (kterých ovšem může být „až deset“) již v roce 2002, je neobyčejně ambiciózní. Evropská komise při přípravě celé „dramaturgie“ postupného otevírání jednacího „kapitol“, pokrývajících celý komplex témat relevantních pro integrační proces a vyjádřených především v převzetí *acquis communautaire* EU a jeho implementaci, postupovala od kapitol, která považovala za jednodušší k těm, které považovala za složité, komplikované, a to především pro stávající členské státy EU.

A tak se zcela přirozeně dostaly do poslední etapy „road map“, kterou spravuje t.č. španělské předsednictví, kapitoly spojené s mimořádnými finančními nároky na Evropskou unii: zemědělská politika, regionální politika. Oba segmenty integrační spolupráce představují v existující patnáctce kolem osmdesáti procent výdajů rozpočtu EU; není divu, že z pohledu očekávaného rozšíření o dalších deset členů, splňujících více než dostatečně nárok na participování na plodech společné zemědělské politiky a strukturální politiky EU, se v závěru negociací dostala do popředí stránka financování celého manévru v období 2004 (kdy se očekává rozšíření) až 2006 (kdy končí období finančního výhledu, na které existuje politická shoda stávajících členů EU).

Další finanční perspektiva, na léta 2007 – 2013, od níž se budou odvíjet roční rozpočty EU, je otevřená a lze jen čekat, že její (nutná) jednomyslná akceptace členskými státy již rozšířené Evropské unie, zahrnující nové členy převážně na podstatně nižší ekonomické úrovni a s jinými politicko-kulturními zkušenostmi z posledních desetiletí, bude mimořádnou výzvou pro soudržnost celého integračního společenství. Právě financování integračního projektu na období po roce 2006 bude i zkouškou politické vůle a solidarity na obou stranách, která prověří schopnost nejen prosazovat zájmy jedné strany, ale i postihnout potřeby a problémy strany druhé na složité cestě k únosným kompromisům. Nesporně se jeví i důsledky značných rozdílů v zájmových pozicích „starých“ a „nových“ členů ze střední a východní Evropy.

Problémy kolem zemědělské a strukturální politiky se v Evropském společenství od počátku nikdy nebraly na lehkou váhu. I v pozdějších obdobích, kdy expertní názory stále častěji poukazyvaly na ekonomickou neracionálnost a plýtvavost celé řady instrumentů, kdy i v kontextu světového obchodu a jeho liberalizace se EU dostávala do stále ostřejší kritické palby ze strany jiných aktérů – exportérů zemědělské produkce, především USA, to byla většina členských států EU, která – s ohledem na vlivné zemědělské lobby – velmi váhavě akceptovala vše, co by znamenalo snížení různých druhů podpor plynoucích farmářům (hlavně jejich částí) a na venkov. Tento proces vážavého postupu reformy zemědělské politiky se sice nezastavil, ale dá se očekávat, že ho proces rozšíření – pokud ho již noví členové budou moci ještě ovlivnit, pokud nebude o reformě rozhodnuto před vstupem – může spíše zbrzdít. Na druhé straně i uvnitř stávající EU sílí koalice zemí, které usilují o další zúspornění zemědělského segmentu v rozpočtu EU, především proto, že jako čisti plátců do rozpočtu se na příjmové straně podílejí na zemědělských dotacích jen omezenou měrou.

I noví členové EU z dnešních kandidátských zemí budou muset, po přístupu k EU, najít své místo v dalším vývoji sporů kolem zemědělské a regionální politiky s vědomím, že vnitropolitické dopady případných reform jsou vždy spojeny s dopady na větší nebo menší oblibu projektu EU u dotčených sociálních skupin. Parlamenty, vlády a široká veřejnost však musí při těchto propojených sympatiích nebo nesympatiích určitých kruhů a jejich zájmových organizací, myslet na zájmy země jako celku, na příležitosti, které nabízí společný trh a jeho atributy pro občana, ať je podnikatelem, ať je pracovníkem za mzdu, na možnost institucionálního ovlivnění celého procesu aktivní účasti a působením v integračních institucích Evropské unie. Přínosy členství v EU nelze redukovat na jeho rozpočtovou dimenzi, na zájmy jedné skupiny obyvatel.

Je určitým historickým paradoxem, že se Evropská unie otevírá novým členům ze země střední a východní Evropy v době, kdy sama prochází složitou rozvojovou etapou, charakteristickou sice na jedné straně pokroky v realizaci hospodářské a měnové, ale i politické unie, ale současně usilující i o reformu společné zemědělské politiky s cílem uspořit v rozpočtu EU prostředky na aktivity dotýkající se mnohem širšího okruhu integračních zájmů a cílů. Zájmová pozice řady nových členů, těch, kde desítky procent hospodářsky aktivního obyvatelstva působí v málo produktivním zemědělském sektoru, ale je s ním existenčně svázáno, přirozeně bude trvat na co nejdelším protažení všech finančně velkorysých atributů společné zemědělské politiky i pro jejich zemědělce; to by však nemělo platit pro ČR, která by si pro své „využití“ přístupových efektů k EU měla vybrat spíše priority ležící v sektorech zpracovatelských či službách a v zemědělském sektoru, být ochotnější ke kompromisním řešením, které spíše přispějí ke strukturálním změnám venkova než zbohatnutí jednotlivců.

Ovšem ti z EU, kdo se hlavně podílejí na financování rozpočtu, již nemají ve veřejnosti svých zemí tu podporu pro další velkorysou zemědělskou politiku, kterou musí mít, nechtějí-li si ve volbách ohrozit své stávající i budoucí pozice. Proto jsou možnosti plného, „rovnoprávného“, převzetí staré společné zemědělské politiky i novými členy EU od prvního dne přístupu zřejmě minimální. Určitá dramatika kolem uzavírání posledních kapitol je i testem vlad a veřejnosti budoucích členských států, jestli dokáží vyváženě posoudit přístupový proces v celé jeho komplexnosti a nebudou posuzovat jeho pozitivní efekty pouze vydělením a absolutizací jednoho či druhého segmentu.

V Evropské unii vždy šlo, a i dnes jde, o střetávání zájmů v nejrůznějších směrech, ale současně i o hledání vzájemně přijatelných kompromisů v institucích k tomu ustavených, s cílem přispět k rozšiřování svobodného prostoru pro všechny občany Unie, a to nejen pro ty „silné“ a „zdravé“, ale i „slabé“ a „nemocné“. Proto je jednací proces zdoluhavý a institucionální systém k tomu určený složitý a ne vždy dostatečně pružný a rychlý.

Financování celého integračního projektu a rozhodování o jeho konkrétním zaměření a rozvržení v prvních letech po očekávaném rozšíření (po roce 2004) bylo předmětem dalšího workshopu, z dlouhé řady workshopů pořádaných již od r. 1994, na který si Friedrich-Ebert-Stiftung v Praze pozvala koncem dubna 2002, v době kdy vrcholila příprava návrhu společné jednací pozice EU pro kapitolu zemědělství a kdy i vnitropoliticky návrh Komise v tomto směru rozvířil vodu, a vedl politická místa v kandidátských zemích zatím k jeho odmítnutí, významného odborníka z Institutu pro agrární ekonomiku při Univerzitě Göttingen, pana **dr. Martina Banseho**. Ukazuje se, že to budou právě otázky kolem společné zemědělské politiky a jejího financování, které zdržely negociační proces, a nelze vyloučit, že se dánské předsednictví EU v druhé polovině roku 2002 bude muset vyrovnat s dramatickou situací v cílové rovině. Tzv. okno otevřených příležitostí nebude otevřeno věčně a jak připomněl nedávno komisař Verheugen, zřejmě se začíná přivírat. Přípravenost vlastní Evropské unie na své rozšíření je podrobována významným testům; vývoj v řadě členských států Unie se začíná odvracet od sympatií s rozšířením.

Podkladový text, včetně příloh, který dal dr. Banse k dispozici účastníkům semináře tvoří (v českém překladu) jádro materiálu. Dr. Banse byl členem výzkumné skupiny kolem prof. Tangermanna a prof. Weise, která publikovala své závěry v roce 2001 s cílem kvantifikovat některé možné scénáře dopadů reformy politik EU v kontextu východního rozšíření. Věcně seminář navazoval na předchozí kulatý stůl s dr. B. Lippertovou z konce roku 2001.

Prof.ing. Jaroslav Jakš, DrSc.

Heidulf Schmidt
ředitel zastoupení Friedrich-Ebert-Stiftung v České republice

Zemědělská a strukturální politika EU – důsledky přenášení politik EU do národních rozpočtů kandidátských zemí a do rozpočtu Evropské unie

I.

Úvod¹

V diskusi o financování východního rozšíření se střetávají protichůdné názory. Především noví členové očekávají rovnoprávné podílení se na politikách EU. V důsledku toho, že ve srovnání s EU-15 mají noví členové poměrně malý domácí produkt, se dá vycházet z toho, že tyto země budou čistými příjemci z rozpočtu EU. Za druhé: všichni současní čiští plátcí do rozpočtu EU chtějí zabránit tomu, aby se jejich rozpočtové zatížení v důsledku východního rozšíření podstatněji zvýšilo. Za třetí: současní příjemci transferů se brání snížení jejich podpor po rozšíření. Mezi těmito pozicemi je třeba najít kompromis, protože je zřejmé, že se nedá vyhovět všem třem požadavkům současně.

Současní příjemci rozsáhlých transferových plateb se budou muset jako celek zřejmě připravit na jejich snížení. Mimoto budou muset současní členové počítat s růstem svých příspěvků do rozpočtu; to se týká především Německa jako členské země EU s největším počtem obyvatel a nadprůměrným blahobytem. Diskuse o finančních důsledcích východního rozšíření se však nemůže omezovat na důsledky pro tu či onu zemi. Je třeba položit otázku, jaký bude celkový objem nákladů a jak budou rozloženy na členy rozšířené Unie.

II.

Nutné reformy politik EU

Čisté platby do rozpočtu EU a transfery, které odsud země dostává často dominují diskusím o otázkách evropské integrační politiky. Pro další vývoj politik EU v kontextu rozšíření však není dobré příliš diskusi zužovat jen na tematiku čisté platební pozice. Reformní diskuse musí vycházet především z obsahových otázek zemědělské a strukturální politiky, má-li být dosaženo dlouhodobě udržitelné formování těchto politik.

V zemědělské politice tvoří přímé platby na podporu příjmů ústřední problém. Zahrnují tak jako dříve podněty k produkci a vytvoří v budoucnosti značné obtíže ve Světové obchodní organizaci (WTO). Oddělení přímých plateb od produkce tak bude o to naléhavější. Navíc tyto platby jako jediné transfery z rozpočtu EU nemusí být národně kofinancovány. To je historicky zdůvodňováno tím, že tyto přímé platby byly zavedeny jako náhrada za cenové dotace (tzv. MacSharryho reforma z roku 1992). A protože cenové dotace byly vypláceny EU, bylo nabíledni, že také přímé platby budou financovány z rozpočtu EU. Tak, jak se zvětšuje časový odstup od zavedení přímých plateb, ztrácí toto zdů-

¹ Tento materiál shrnuje výsledky studie „Potřeba reformy politik EU v kontextu východního rozšíření EU“, kterou na podnět Spolkového ministerstva financí v Berlíně zpracoval Německý institut pro hospodářský výzkum v Berlíně (DIW Berlin) ve spolupráci s Institutem pro agrární ekonomiku Univerzity Göttingen a s Institutem pro evropskou politiku v Berlíně (IEP Berlin). Další údaje viz: Weise, Chr., Banse, M., Bode, W., Lippert, B., Nölle, F. a Tangermann, S.: Reformbedarf bei den EU-Politiken im Zuge der Osterweiterung der EU. Berlin und Göttingen, 2001.

vodnění stále více na významu. Proto se již i v průběhu vyjednávání Agendy 2000 o podílu členských států na přímých platbách hovořilo. Přímý podíl členských států na finančních důsledcích společně schválených výdajů se jinak předpokládá z dobrých důvodů; pokud by tomu tak nebylo, přineslo by to vážné negativní účinky pro účinnost zemědělské politiky.

Při rozšíření nebude možné tyto platby novým členům trvale blokovat. Jejich přenesení ve stávající formě by však zhoršilo problémy ve WTO a v nových členských zemích by to vedlo k přerodělovacím problémům; trvalé národní kofinancování na současné úrovni dotací by příliš zatížilo rozpočty nových členských států. Rozšíření EU dále zesiluje již tak existující tlak na oddělení podpory produkce a především na odbourávání tohoto dotování.

Strukturální politika EU směřuje především na boj s problémy regionálního rozvoje v EU; kolem 30 miliard euro ročně, čili třetina rozpočtu, jsou tu využívány. Podstatná slabina této politiky spočívá v tom, že její finanční prostředky jen v malé míře směřují k těm, kteří by je skutečně nejvíce potřebovali. Tak by transfery ze strukturálních fondů měly výlučně dostávat členské státy s výrazně podprůměrnou úrovní HDP na hlavu; na ty však v současnosti připadá jen asi polovina prostředků. Vedle této skutečnosti jsou tu další velké problémy: příliš rozbíhlé instrumentarium, malá transparence přidělování prostředků a vysoké administrativní náklady.

Ústředním aspektem východního rozšíření z pohledu strukturální politiky EU je počet regionů, které vypadnou ze systému podpor při přechodu z EU s patnácti členy na EU s dvaceti sedmi členy.² Asi dvě třetiny transferů ze strukturálních fondů přichází v současné době do regionů s HDP nižším, než je 75 % průměru EU. Přístupem podstatně chudších členských států k EU poklesne průměrný HDP na hlavu v EU. Měřeno tímto novým průměrem se tak zvýší relativní blahobyt všech současných regionů EU a mnoho z nich se tak dostane v rozšířené Unii přes hranici 75 %.

III.

Scénáře pro rozpočet EU

Abý účinky rozšíření a reforem rozpočtu EU byly transparentnější, budou v dalším předloženy výsledky čtyř scénářů rozpočtu EU na léta 2007 a 2013. Tyto výpočty mají zvýraznit řádovou velikost a směřování účinků reformních kroků (resp. jejich absence). Protože při modelování jsou nutné nejrůznější předpoklady o utváření politik a o vývoji makroekonomického rámce, nepředstavují následující výpočty žádné přesné prognózy, nýbrž obsahují určité neostrosti:

- Za prvé bylo modelováno, jaké výsledky se dají očekávat bez rozšíření EU a bez reformy (status quo EU-15).
- Za druhé byl účinek rozšíření o všech dvanáct současných partnerů v přístupových negociačních posuzován za předpokladu, že všechna pravidla platná v současnosti

² Studie zohledňuje dvanáct kandidátů, se kterými jsou vedena přístupová jednání: Polsko, Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Bulharsko, Rumunsko, Malta a Kypr. Nicméně při údajích o výdajích na zemědělskou politiku do nich nebyly zahrnuty poslední dvě jmenované země.

budou v nezměněné podobě využita i v rozšířené EU (status quo EU-27). Jako harmonogram přístupu byl použit předpoklad, že počátkem roku 2005 bude do EU přijato deset kandidátských zemí, které bude následovat Rumunsko a Bulharsko v roce 2007.

- Třetí scénář pracuje s mírnou reformou, jednak strukturální, jednak zemědělské politiky v rozšířené Unii (omezená reforma EU-27). Ve strukturální politice je v tomto scénáři zvýšena příjmová hranice ze 75 na 80 % průměru Evropské unie a podíl dalších podpor strukturálnímu fondu byl snížen. V zemědělské politice zůstávají přímé platby k příjmovým dotacím sice zachovány. V tomto scénáři však jsou z poloviny spolufinancovány z národních rozpočtů.
- Ve čtvrtém scénáři se předpokládá, že se v rozšířené Unii uskuteční radikální reforma obou politik (radikální reforma EU-27). Ta by spočívala v tom, že se v těchto podmínkách budou pro strukturální politiku kvalifikovat pouze ty členské státy, jejichž národní HDP na hlavu leží pod 90 % průměru EU. V zemědělské politice pak půjde, v případě radikální reformy, o oddělení přímých plateb od produkce a k postupnému úplnému odbourávání těchto plateb (jehož ukončení se dosáhne teprve na konci časového horizontu tohoto scénáře).

Základním poznatkem, který vyplynul ze scénářových propočtů je, že se podíl zahrnutých výdajů na zemědělskou a strukturální politiku a podíl HDP EU ve všech scénářích v budoucnu často i výrazně udržuje pod hodnotou, když má být dosaženo v roce 2006. Podle Agendy 2000 budou 1,02 % HDP EU-21, čili 96,5 miliard euro v cenách roku 1999, připadat na kategorie, které zahrnuje zmíněná studie (viz Tab. 1 až 4 v závěru tohoto materiálu). Objem výdajů mezi léty 2007 a 2013 většinou klesne i absolutně. Zátěž rozpočtu EU příjmovými dotacemi se ve všech scénářích sníží.

Současní příjemci strukturálněpolitických transferů vyrostou do roku 2007, z velké části i bez rozšíření EU, na úroveň, kdy ztratí nárok na příslušné dotace. Velká část z nich se již přestane kvalifikovat pro strukturálněpolitické podpory, když se – v důsledku rozšíření – sníží průměrný HDP na hlavu v EU. Současně se pro všechny regiony, které z podpor vypadnou, namodelovala významná přechodná řešení, až budou do roku 2013 postupně dotace odbourány. Rozpočtový účinek v opačném směru bude působit naopak proto, že transfery ze strukturálních fondů do nových členských zemí EU po jejich přístupu, budou nabíhat krok za krokem, postupně, než dosáhnou konečné výše.

Celkem dostanou noví členové v roce 2013 podle výpočtů ve studii v závislosti na tom, o který scénář se jedná, netto mezi 26 a 32 miliardami euro.³ Ze strukturálních fondů připlyne kolem 22 miliard euro; přičemž se ve většině případů horní hranice pro strukturálně politické transfery do jednotlivých členských zemí blíží 4 % HDP. Agrárněpolitické transfery se liší podle toho, jak modely zohlednily přímé platby. Bez reformy se pohybují těsně kolem 14 miliard euro, při omezené reformě je to kolem 9 miliard a při radikální reformě 7 miliard euro. Podle vnitřní struktury jednotlivých scénářů se agrárně politické transfery blíží až 14 miliardám euro a strukturálněpolitické transfery až k 17 miliardám euro v rámci scénáře status quo EU-15.

Náklady spojené s rozšířením se zdají být únosné zvláště tehdy, když se srovnají s dohodnutou horní hranicí pro rozpočet EU. Po dlouhém období, kdy rozpočet EU rostl rychleji než HDP EU, je nyní jeho objem omezen na 1,27 % HDP. Do té míry, jak HDP EU roste, následuje stále se zvyšující horní hranice v absolutním vyjádření pro rozpočet EU. To se ale nezdá, s ohledem na jeho podstatné funkce, opodstatněné. To, že národní rozpočty zpra-

³ Všechny údaje uváděné ve studii jsou vykazovány v cenách roku 1999.

vidla mají stabilní, většinou ale rostoucí podíl na HDP, má důležitý důvod v tom, že mzdy a sociální výkony tvoří vysoký podíl na celkovém rozpočtu, přičemž se jejich růst v tendenci orientuje podle růstu HDP. Výsledky scénářů by se proto měly porovnat spíše s (plánovanou) absolutní výší výdajů v roce 2006, než s měnící se hodnotou 1, 27 % HDP EU.

I kdyby se pokračovalo bez reforem, byly by výdaje EU-27 podle shora uvedených scénářů v roce 2013 asi o 10 miliard euro nižší, než je úroveň roku 2006 (v cenách roku 1999). Z toho ale v žádném případě nevyplývá, že by zřeknutí se reformy bylo smysluplnou opcí. To především kvůli již zmíněným věcným problémům ve strukturální a zemědělské politice. Status quo se v zemědělské politice nepodaří udržet už jen kvůli jednáním ve Světové obchodní organizaci. Dále se dají v budoucnu očekávat takové nároky na rozpočet Evropské unie, jejichž rozsah se nyní ještě nedá jednotlivě určit, ale které budou zřejmě rozsáhlé. Má-li být v současné době dohodnutá horní hranice 1,27 % HDP EU udržena, musí být zde diskutované výdaje udržovány výrazně pod touto mezí. Navíc reformní dynamika se neodvíjí pouze od celkového objemu rozpočtu, ale podstatně též od individuálního dopadu rozpočtu na členské státy, který se mj. odráží i v rozdílných netto pozicích v jednotlivých scénářích (viz Tab. 5).⁴

Podle toho, o který rok či scénář se jedná, spočívá netto zatížení Německa na obyvatele v Unii rozšířené o dvanáct nových členů mezi takřka 160 euro a téměř 130 euro (v cenách roku 1999). Německo má ve všech scénářích největší netto zatížení ze všech členů EU. To nepřekvapuje s ohledem na počet obyvatel, na nadprůměrné příjmy a nízké zpětné toky ze zemědělského sektoru. Vlastním rozšířením je však německá pozice čistého plátce ovlivněna jen málo, protože se pro Německo čistá platební pozice na hlavu ve všech scénářích EU-27 změní méně silně než pro EU-15 celkem.

Měřeno na netto pozici v roce 2007 má všech pět velkých členských států v EU-15 (Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Španělsko) při rozšíření Evropské unie zájem na reformách. Při hledání konsensu a vytváření většiny v rozšířené Unii má včasná shoda v tomto okruhu velkých a středně velkých členských států ústřední význam. V roce 2013 doběhnou přechodná období ze strukturální politiky a také reformy v zemědělské politice jsou mnohem více cítit. Proto je situace poněkud složitější. Celkem odpovídá čistý příspěvek pěti velkých států ve scénáři status quo na téměř 30 miliard euro, zatímco členové EU-15 poskytují společně novým členům čistý příspěvek kolem 32 miliard euro. Také v obou reformních scénářích to bude prakticky těchto pět velkých zemí, které budou financovat celkový netto transfer prostředků do nových členských zemí (přitom je třeba vzít v úvahu, že Španělsko je samo čistým příjemcem ve dvou ze tří scénářů EU-27).

V roce 2013, který je posledním rokem v časovém horizontu, se kterým studie pracuje, je – vyjádřeno v netto pozici – pro Francii nejvýhodnější scénář status quo, Španělsko a Itálie dávají přednost omezené reformě. Německo a zejména Velká Británie mají zájem na radikální reformě; obě země zůstávají při využití scénáře status quo či omezené reformy indiferentní, pokud jde o jejich čistou pozici. Status quo se však ukazuje jako neudržitelný. Mezi oběma reformními scénáři bude Francie podporovat spíše scénář radikální než mírné reformy. Pozice Itálie by sice byla v případě omezené reformy o něco lepší než v případě reformy radikální, ale varianta status quo by pro ni byla ta nejhorší. Nejhuře by na tom bylo v případě radikální reformy Španělsko. Ostatních deset současných členů EU by bylo modelovanými reformními scénáři méně dotčeno, pokud by šlo o absolutní úro-

⁴ Při výpočtu čistých pozic se předpokládalo, že podíl členských států na platbách do rozpočtu odpovídá jejich podílu na komunitárním HDP. Tak tomu dnes skutečně je.

veň příspěvků; při vyjádření změn v netto pozici na hlavu by tyto země převážně měly z radikální reformy prospěch. Dvanáct kandidátských zemí by v reformních scénářích obdrželo nižší netto transfery než v případě zachování status quo.

IV.

Nutnost reformy trvá

Formování politiky reforem se díky závěrům z Nice a v kontextu rozšíření podstatně ztížilo, zatímco blokování iniciativ bude v EU-27 podstatně snadnější, než je tomu nyní. Závěry pro nadcházející střednědobý finanční výhled musí být přitom nejpozději v roce 2005 konkrétně připraveny a v roce 2006 schváleny; znamená to, že se bude jednat již za politické spoluúčasti dnešních kandidátských zemí. Je třeba nicméně zdůraznit, že scénář status quo, který by spočíval na nezměněném pokračování politik EU na konci Agendy 2000, není reálnou opcí do budoucnosti.

Velmi výrazně je to vidět na případě zemědělské politiky. V tomto sektoru se pracovalo v Agendě 2000 s takovou horní hranicí pro rozpočtové výdaje, která byla jako „rozpočtová směrnice“ svázána s růstem HDP EU (agrární výdaje mohly růst tempem, který se rovná 0,74 přírůstku reálného HDP). Od doby Agendy 2000 je maximální hranice pro výdaje na zemědělství nicméně vyjádřena v absolutních číslech. Jak bude tato nejvyšší mez stanovena pro období po roce 2006, není zatím rozhodnuto. Je však zřejmé, že i pro období po roce 2006 se stanoví maximální výdajové hranice v absolutních číslech. Vzhledem k rozšíření by mohl tento maximální příspěvek ležet nad objemem výdajů roku 2006. S přihlédnutím k horní hranici výdajů na zemědělskou politiku pro EU-15 v roce 2006 ve výši 41,66 miliard euro a k růstu HDP EU v důsledku rozšíření (kdy se přihlíželo v případě zemědělské politiky jen k deseti zemím střední a východní Evropy) o 5,6 % v roce 2007, by za těchto předpokladů činila horní hranice pro výdaje na zemědělskou politiku po rozšíření 44 miliard euro.

Tato hypotetická maximální úroveň rozpočtových výdajů na zemědělskou politiku v rozšířené Unii může být vzata v potaz jako měřítko srovnání pro budoucí výdaje, které byly zjišťovány v rámci různých agrárněpolitických scénářů. Z tohoto pohledu se ukazuje, že scénář status quo pro EU-27 by přinesl očekávané agrárněpolitické výdaje ve výši 52 miliard euro (v roce 2013), které by tak značně převyšovaly shora uvedenou horní hranici. Agrárněpolitické výdaje pro EU-27 s omezenou reformou (tj. s využitím kofinancování přímých plateb) ve výši 37 miliard euro v roce 2013 by byly naopak výrazně pod hypotetickou maximální horní hranicí. Tento problém nevzniká, když se realizuje radikální reforma (tj. postupné doběhnutí přímých plateb). Výdaje na zemědělskou politiku, které by se pak daly očekávat, by sice v roce 2007 ještě nebyly pod hypotetickou horní hranicí. Postupně by se však se snižováním přímých plateb i ony snižovaly a v roce 2013 by částkou 31 miliard euro dosáhly z pohledu hypotetické horní hranice únosné úrovně.

V současné době převládá v EU-15 neurčitá připravenost k agrárněpolitickým reformám, které se orientují na pokračování tzv. MacSharryho reforem a na požadavky jednání WTO. Mezi různými opcemi snížení zemědělských výdajů dává většina členských států přednost postupnému snižování přímých dotací před přechodem k národnímu kofinancování, což by již signalizovalo systémovou změnu. Také kandidátské země je odmítají jako dodatečné zatěžování národních rozpočtů; proto by se mohly dát získat pro scénář radikální reformy.

Ve strukturální politice dochází při scénáři EU-27 k výrazným zásahům do transferů do regionů, které byly až dosud v EU-15 značně podporované. Krátkodobě se zdá zvýšení hranice pro regionální podporu krokem, který je v zájmu stávajících příjemců. Střednědobě a dlouhodobě se to však ukáže být drahým řešením, protože velkorysá řešení budou muset platit pro všechny členy; a transfery k novým členům se tak zvláště navýší. Protože ale stávající členové EU budou muset podstatně přispívat na financování prostředků do strukturálních fondů pro nové členy, je radikální reforma strukturální politiky také v zájmu současných jejích příjemců.

Pro kandidátské země spočívá podstatná výhoda zde načrtnutého modelu radikální reformy strukturální politiky v tom, že se kvalifikují pro prioritní podporu celým svým státním územím. Když by se i nadále orientovaly na regionální vyjadřování HDP, pak by při nejmenším ty nejrozvinutější z nových členů nemohly předpokládat podpory pro regiony svých hlavních měst.

V.

Závěr

Rozšíření Evropské unie o dvanáct kandidátů, se kterými jsou v současné době vedena přístupová jednání, je možné realizovat v rámci existující horní hranice pro rozpočet EU (1,27 % HDP EU). Rozšíření zvýší tlak na reformy politik EU, které jsou ale nutné i bez ohledu na skutečnost rozšíření. Ústředními prvky těchto reforem v zemědělské politice je snížení přímých příjmových plateb a ve strukturální politice pak koncentrace na podporování potřebných členských států. Při radikálních reformách jdoucích tímto směrem, by si výdaje EU v roce 2013 v EU-27 vyžadovaly jen 0,57 % HDP EU či 63,7 miliardy euro.

Shora navržené reformy vedou k takovému rozložení netto zátěže, které bude více, než je tomu nyní, orientováno na relativní příjmy členů EU. Nerovnováhy, které přetrvávají, jsou obvykle důsledkem působení faktorů souvisejících se zemědělskou politikou. Břímě čistých plátců se drží v mezích, potřební členové současné EU budou i nadále podporováni a noví členové se budou rovnoprávně podílet na politikách EU.

Pokud by se reformy neuskutečnily, bylo by to špatné nejen z hlediska rozpočtového. Zůstaly by i značné nerovnováhy v pozicích čistých plátců jednotlivých členských států a další obsahové inkonsistence.

Studie, o které byla řeč, tak umožňuje učinit závěr, že noví členové nebudou, podle načrtnutých scénářů, výhledově patřit k motoru dalších reforem. K tomu přichází dále to, že podle institucionálních regulí Smlouvy z Nice bude právě v rozšířené Unii obtížné dosahovat většiny, která by měla formující charakter. Bylo by proto kontraproduktivní odkládat rozhodování o dalších reformách až na dobu po východním rozšíření. Naopak je nutné v kruhu EU-15 včas dosáhnout shody o podstatných elementech reforem a učinit první kroky ještě před přijetím nových členů.

(Překlad J.J.)

VI.

Scénářové simulace financování a výdajů rozpočtu EU v letech 2007 a 2013

Tab. 1: Simulace výdajů a financování rozpočtu EU 2007 a 2013: Scénář „status quo EU-15“

	2007				2013					
	Souhrn výdajů	z toho:		Platby	Čisté platby	Souhrn výdajů	z toho:		Platby	Čisté platby
		Struk. politika	Zeměděl. politika				Struk. politika	Zeměděl. politika		
Belgie	1.367	160	1.060	2.202	-835	1.278	145	969	1.937	-659
Dánsko	1.417	94	1.247	1.528	-111	1.360	85	1.189	1.344	16
Německo	11.446	3.536	6.737	18.917	-7.472	10.217	2.737	6.161	16.638	-6.421
Řecko	5.594	3.442	2.003	1.069	4.525	4.201	2.263	1.772	940	3.261
Španělsko	13.410	8.056	4.798	5.121	8.289	10.812	5.891	4.301	4.504	6.308
Francie	12.451	1.816	9.773	12.771	-320	11.676	1.689	9.001	11.232	444
Irsko	2.328	149	2.122	747	1.581	2.035	17	1.950	657	1.377
Itálie	10.063	4.739	4.522	10.472	-408	8.968	4.045	4.036	9.210	-242
Luxembursko	62	10	46	161	-99	59	9	42	142	-83
Nizozemí	2.211	359	1.625	3.442	-1.232	2.120	325	1.538	3.028	-908
Rakousko	1.550	216	1.217	1.856	-306	1.467	199	1.136	1.632	-165
Portugalsko	3.366	2.391	835	961	2.405	3.017	2.103	758	845	2.172
Finsko	1.193	291	828	1.130	63	981	121	775	994	-13
Švédsko	1.254	232	893	2.087	-833	1.111	151	815	1.835	-724
Velká Británie	7.081	1.904	4.320	12.328	-5.247	6.477	1.604	3.901	10.843	-4.366
EU-15	74.792	27.395	42.025	74.792		65.779	21.384	38.345	65.779	
% HDP EU-15	0,81	0,3	0,45	0,81		0,63	0,21	0,37	0,63	

Pramen: Weise et al. (2001).

Tab. 2: Simulace výdajů a financování rozpočtu EU 2007 a 2013:
Scénář "status quo EU-27"

	2007				2013			
	Souhrn výdajů		z toho:		Souhrn výdajů		z toho:	
	Struk. politika	Zeměděl. politika	Platby	Čistě platby	Struk. politika	Zeměděl. politika	Platby	Čistě platby
Belgie	1.215	43	1.051	2.516	-1.301	966	2.392	-1.250
Dánsko	1.308	25	1.219	1.746	-438	1.140	1.659	-425
Německo	9.419	1.756	6.694	21.618	-12.199	7.721	20.549	-12.828
Řecko	4.973	2.847	3.305	1.222	3.751	1.395	1.771	1.161
Španělsko	9.753	4.504	4.790	5.852	3.901	6.714	1.895	4.302
Francie	10.993	639	9.642	14.594	-3.601	10.263	579	8.862
Irsko	2.245	101	2.097	854	1.392	2.012	5	1.952
Itálie	7.665	2.517	4.485	11.967	-4.301	5.254	494	4.020
Lucembursko	54	3	46	184	-131	50	3	42
Nizozemí	2.012	96	1.728	3.934	-1.922	1.982	87	1.681
Rakousko	1.379	73	1.209	2.120	-742	1.279	43	1.125
Portugalsko	2.569	1.625	828	1.098	1.471	1.397	512	754
Finsko	1.042	156	824	1.291	-249	871	32	768
Švédsko	1.085	95	884	2.385	-1.299	968	40	805
Velká Británie	5.900	885	4.307	14.088	-8.188	4.994	286	3.897
Česká republika	2.953	1.841	992	675	2.279	3.954	3.069	750
Maďarsko	3.593	1.698	1.780	574	3.019	4.599	2.840	1.641
Polsko	11.682	5.616	5.603	1.904	9.778	14.466	9.360	4.575
Slovensko	1.278	768	445	256	1.022	1.695	1.280	341
Slovinsko	163	82	57	207	-44	197	137	34
Estonsko	371	192	163	64	307	472	320	135
Lotyšsko	646	246	373	82	563	784	410	345
Litva	1.175	414	718	138	1.037	1.419	690	681
Kypr	23	14	-	91	-69	34	23	-
Malta	5	-	-	35	-30	6	-	33
Bulharsko	1.648	184	1.372	177	1.472	2.271	920	1.250
Rumunsko	5.111	612	4.241	588	4.523	7.401	3.060	4.054
EU-15	61.612	15.365	41.809	85.469	-23.856	49.186	5.898	38.239
BK-12	28.648	11.668	15.745	4.792	23.856	37.296	13.805	5.241
EU-27	90.260	27.033	57.554	90.260		86.482	27.998	52.045
v % HDP EU-27	0,92	0,28	0,59	0,92		0,78	0,25	0,47
								0,78

Pramen: Weise et al. (2001).

Tab. 3: Simulace výdajů a financování rozpočtu EU 2007 a 2013:
Scénář "omezená reforma EU-27"

	2007				2013			
	Souhrn výdajů		z toho:		Souhrn výdajů		z toho:	
	Struk. politika	Zeměděl. politika	Platby	Čistě platby	Struk. politika	Zeměděl. politika	Platby	Čistě platby
Belgie	980	27	833	2.081	-1.101	934	24	773
Dánsko	912	16	834	1.444	-532	880	14	794
Německo	7.149	1.695	4.486	17.881	-10.732	5.848	571	4.177
Řecko	4.932	3.052	1.758	1.010	3.922	3.681	1.993	1.550
Španělsko	8.967	4.808	3.700	4.840	4.127	6.828	2.988	3.324
Francie	7.632	500	6.419	12.072	-4.440	7.250	453	5.974
Irsko	1.696	99	1.549	706	989	1.523	3	1.465
Itálie	7.086	3.031	3.392	9.898	-2.812	6.270	2.489	3.040
Lucembursko	38	2	31	153	-114	37	154	2
Nizozemí	1.652	59	1.405	3.254	-1.602	1.663	54	1.394
Rakousko	1.093	55	942	1.754	-661	1.023	27	886
Portugalsko	2.837	2.069	651	908	1.928	2.545	1.819	596
Finsko	855	143	651	1.068	-213	704	20	613
Švédsko	788	78	603	1.973	-1.185	700	25	553
Velká Británie	4.261	764	2.788	11.653	-7.392	3.521	176	2.534
Česká republika	2.549	1.841	588	558	1.991	3.606	3.069	402
Maďarsko	3.062	1.698	1.248	475	2.587	4.133	2.830	1.175
Polsko	10.247	5.616	4.168	1.575	8.672	13.226	9.360	3.335
Slovensko	1.089	768	257	212	877	1.532	1.280	178
Slovinsko	121	82	15	171	-51	163	137	-1
Estonsko	325	192	117	53	271	432	320	95
Lotyšsko	538	246	265	68	469	668	410	230
Litva	957	414	500	114	842	1.176	690	438
Kypr	23	14	-	75	-53	34	23	-
Malta	5	-	-	29	-24	6	-	29
Bulharsko	1.357	184	1.080	146	1.211	2.018	920	997
Rumunsko	3.511	612	2.641	486	3.024	5.725	3.060	2.378
EU-15	50.878	16.396	30.043	70.695	-19.818	43.407	10.657	27.702
BK-12	23.781	11.668	10.878	3.963	19.818	32.718	22.100	9.227
EU-27	74.659	28.064	40.922	74.659		76.125	32.757	36.929
v % HDP EU-27	0,76	0,29	0,42	0,76		0,69	0,3	0,33
								0,69

Pramen: Weise et al. (2001).

Pramen: Weise et al. (2001).

	2007				2013					
	Souhrn výdajů	z toho:		Platby	Čisté platby	Souhrn výdajů	z toho:		Platby	Čisté platby
		Struk. politika	Zeměděl. politika				Struk. politika	Zeměděl. politika		
Belgie	1 124	7	997	2 198	-1 074	873	6	731	1 762	-889
Dánsko	1 159	3	1 093	1 525	-366	765	2	691	1 222	-457
Německo	8 453	1 503	5 982	18 879	-10 426	4 791	86	3 605	15 137	-10 346
Řecko	4 406	2 389	1 894	1 067	3 339	3 761	2 164	1 458	855	2 905
Španělsko	8 683	3 873	4 351	5 110	3 573	3 602	130	2 955	4 097	-496
Francie	9 386	245	8 429	12 745	-3 359	5 845	45	4 977	10 219	-4 374
Irsko	2 061	106	1 907	746	-114	1 315	9	1 373	598	775
Itálie	7 069	2 301	4 105	10 451	-3 382	3 544	86	2 718	8 379	-4 835
Lucembursko	47	0	42	161	-114	32	0	26	129	-97
Nizozemí	1 886	11	1 688	3 435	-1 549	1 600	10	1 377	2 754	-1 154
Rakousko	1 242	31	1 114	1 852	-610	925	5	809	1 485	-560
Portugalsko	2 882	1 996	769	959	1 923	2 484	1 808	545	769	1 716
Finsko	964	127	775	1 128	-163	650	6	573	904	-254
Švédsko	963	58	799	2 083	-1 120	611	6	483	1 670	-1 059
Velká Británie	5 089	622	3 758	12 303	-7 214	2 939	48	2 079	9 865	-6 926
Česká republika	2 154	1 428	606	589	1 565	2 766	2 380	251	533	2 233
Maďarsko	2 917	1 590	1 212	501	2 416	3 695	2 650	917	458	3 236
Polsko	10 182	5 616	4 103	1 663	8 518	12 603	9 360	2 713	1 512	11 091
Slovensko	1 089	768	257	224	866	1 455	1 280	101	209	1 247
Slovinsko	281	246	12	181	100	418	410	18	151	267
Estonsko	340	192	132	56	284	425	320	88	52	373
Lotyšsko	564	246	291	72	492	634	410	195	68	565
Litva	1 018	414	561	121	898	1 110	690	372	114	996
Kypr	21	12	-	80	-59	30	20	-34	64	-34
Malta	5	-	-	30	-26	6	-	-	24	-19
Bulharsko	1 333	184	1 056	154	1 179	1 876	920	854	157	1 719
Rumunsko	3 507	612	2 638	513	2 994	4 895	3 060	1 548	519	4 376
EU-15	55 414	13 272	37 704	74 641	-19 227	33 795	4 414	24 333	59 847	-26 051
BK-12	23 411	11 308	10 869	4 185	19 227	29 912	21 500	7 021	3 861	26 051
EU-27	78 826	24 580	48 573	78 826		63 708	25 914	31 354	63 708	
% z HDP EU-27	0,81	0,25	0,5	0,81		0,57	0,23	0,28	0,57	

Pramen: Weise et al. (2001).

	HDP/1 obyv. v PKS, EU-27=100	2007			2013				
		Status quo EU-15	Status quo EU-25	Omezená reforma EU-25	Radikální reforma EU-25	Status quo EU-15	Status quo EU-25	Omezená reforma EU-25	Radikální reforma EU-25
Lucembursko	193	-223	-294	-257	-256	-183	-273	-258	-212
Dánsko	135	-21	-83	-100	-69	3	-80	-109	-86
Nizozemí	128	-78	-122	-101	-98	-57	-111	-103	-73
Rakousko	127	-38	-91	-81	-75	-20	-90	-92	-68
Belgie	125	-82	-128	-108	-106	-65	-123	-116	-88
Německo	123	-92	-149	-131	-128	-79	-158	-150	-127
Irsko	123	399	351	250	332	333	290	195	187
Finsko	117	12	-48	-41	-31	-2	-68	-72	-49
Švédsko	117	-93	-145	-132	-125	-80	-144	-143	-117
Velká Británie	117	-88	-137	-124	-121	-73	-140	-138	-115
Itálie	116	-7	-77	-50	-61	-4	-112	-68	-88
Francie	114	-5	-60	-74	-56	7	-59	-82	-72
Španělsko	94	214	101	107	92	165	30	51	-13
Kypr	93		-95	-73	-82		-69	-56	-44
Portugalsko	88	246	151	197	197	224	36	168	177
Slovinsko	81		-23	-26	52		-4	-9	140
Recko	78	437	362	379	322	318	209	259	283
Česká republika	72		226	197	155		324	298	224
Maďarsko	59		311	266	249		420	379	342
Slovensko	59		188	161	159		258	234	228
Estonsko	46		230	204	213		318	293	285
Polsko	45		251	222	218		316	291	283
Litva	39		287	233	249		356	293	280
Rumunsko	36		208	139	138		316	241	206
Lotyšsko	35		250	208	219		324	275	265
Bulharsko	29		189	155	151		273	243	228
BK-12 EU-15			-64	-53	-51		-86	-75	-70
BK-12 EU-27	100		229	190	185		311	273	253

Fólie 1:

Die Agrar- und Strukturpolitik der EU: Eine Bremse der EU-Erweiterung?

Martin Banse
Georg-August Universität Göttingen
Vortrag Friedrich-Ebert-Stiftung
Prag, 24.04. 2002

1. Entwicklung der Agrarproduktion in den MOEL
2. Auswirkungen der EU-Erweiterung auf die landwirtschaftlichen Märkte
3. Osterweiterung: Direktzahlungen und Strukturhilfen
4. Schlussfolgerungen: Die Agrar- und Strukturpolitik der EU: eine Bremse der EU-Erweiterung?

Struktura příloh:

1. Vývoj zemědělské produkce v zemích střední a východní Evropy (SVE)
2. Účinky rozšíření EU na zemědělské trhy
3. Východní rozšíření: přímé platby a strukturální pomoc
4. Závěry: Zemědělská a strukturální politika EU – brzda rozšíření EU?

Fólie 2:

1. Entwicklung der Agrarproduktion in den MOEL

grundlegende Charakteristika der Agrarproduktion in den MOEL:

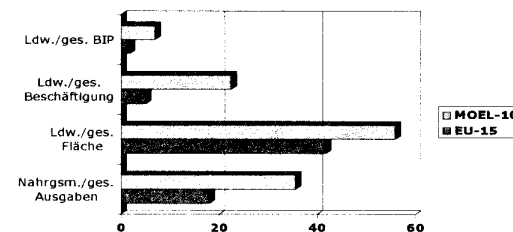
- Landwirtschaft wesentlich größere volkswirtschaftliche Bedeutung als in der EU-15
- landwirtschaftlicher Sektor groß relativ zur EU-15, jedoch nur geringes BIP
- Idw. Produktion hat sich noch nicht vom Tief der Transformation erholt
- Idw. Preise z.T. deutlich unter dem Niveau der EU-15, jedoch mit deutlicher Annäherung an die Preise der EU-15

Základní charakteristika zemědělské produkce v SVE

- Zemědělství má podstatně větší národohospodářský význam než ve státech EU-15
- Zemědělský sektor je ve srovnání s EU-15 relativně veliký, ale přispívá jen málo k HDP
- Zemědělská produkce se ještě nevzpamatovala z obtíží transformace
- Ceny zemědělské produkce jsou částečně pod úrovní cen v EU-15, nicméně ve výrazném trendu přibližování se úrovni EU

Fólie 3:

Gesamtwirtschaftliche Bedeutung der Landwirtschaft

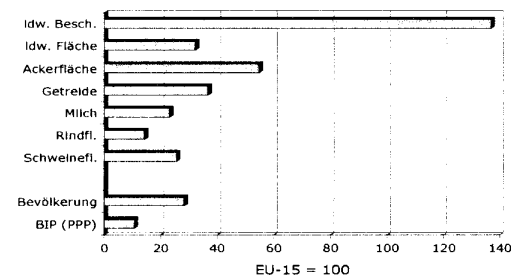
Quelle: Europäische Kommission (1998)

Národohospodářský význam zemědělství

- Zemědělství vůči celému HDP
- Zemědělství vůči celkové zaměstnanosti
- Zemědělství vůči celkové ploše
- Potraviny vůči celkovým výdajům

Fólie 4:

Größe des Agrarsektors der MOEL-10 relativ zur EU-15

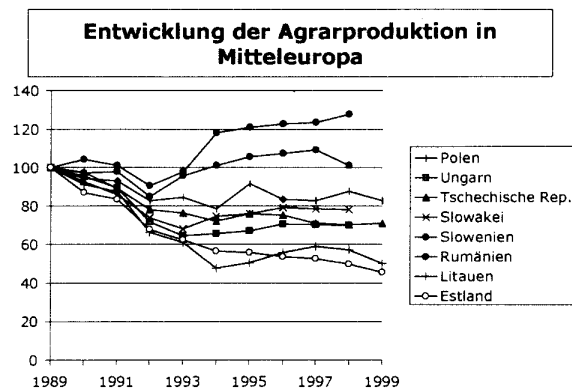

Quelle: EU Kommission (2000)

Velikost zemědělského sektoru zemí SVE v relaci k EU-15 (ve vybraných ukazatelích)

- zaměstnanost v zemědělství
- plocha zemědělské půdy
- plocha orné půdy
- pšenice
- mléko
- hovězí maso
- vepřové maso
- obyvatelstvo
- HDP (v PKS)

Fólie 5:

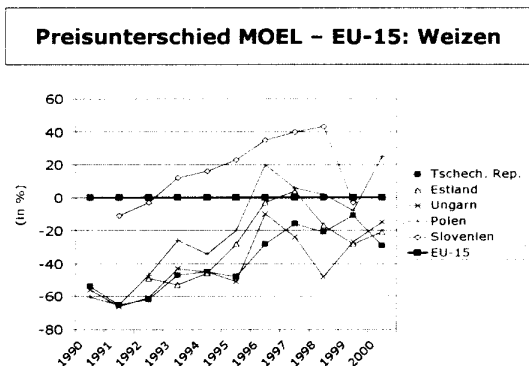

Quelle: OECD (2000)

Vývoj zemědělské produkce ve střední Evropě

- Polsko
- Maďarsko
- Česká rep.
- Slovensko
- Slovinsko
- Rumunsko
- Litva
- Estonsko

Fólie 6:

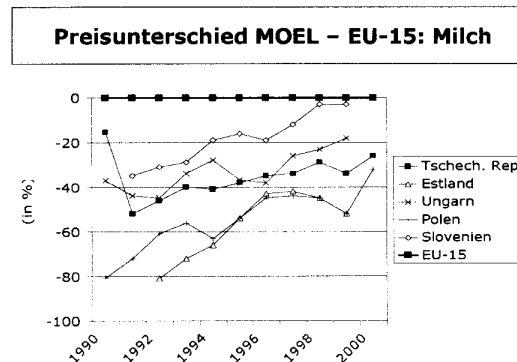

Quelle: EU Kommission (2000)

Cenové rozdíly mezi SVE a EU-15: pšenice

- Česká rep.
- Estonsko
- Maďarsko
- Polsko
- Slovinsko

Fólie 7:

Quelle: EU Kommission (2000)

Cenové rozdíly mezi SVE a EU-15: mléko

- Česká rep.
- Estonsko
- Maďarsko
- Polsko
- Slovinsko

Fólie 8:

2. Auswirkungen der EU-Erweiterung auf die landwirtschaftlichen Märkte

- Frühere Studien ließen befürchten, dass mit Erweiterung die Überschüsse dramatisch ansteigen werden
- aktuelle Studien weisen wesentlich geringere Auswirkungen auf ldw. Märkten aus, da:
 - nur langsame Erholung der MOEL-Landwirtschaft von dem 'Transformationsschock'
 - MOEL Preise haben z.T. bereits EU-15 Niveau erreicht
 - EU-15 Preisniveau durch Reformen gesunken (wichtig!)
 - Quoten begrenzen MOEL Überschüsse bei Zucker und Milch

Dopady rozšíření EU na zemědělské trhy

- Předchozí analýzy se obávají, že s rozšířením se přebytky podstatně zvýší
- Aktuální analýzy vykazují podstatně menší dopady na zemědělské trhy, protože:
 - se dá očekávat jen pomalé zotavování zemědělství SVE z „transformačního šoku“
 - ceny v SVE již částečně dosáhly úrovně EU-15
 - v EU-15 klesla úroveň cen v důsledku reformu (důležité!)
 - kvóty omezují SVE v přebytcích produkce cukru a mléka

2. Auswirkungen der EU-Erweiterung auf die landwirtschaftlichen Märkte

- ☞ Folgen für EAGFL gering, wo EU Preise ~ Weltmarktniveau
- ☞ quantitative Schätzungen der Markteffekte beruhen stark auf Annahmen
- ☞ aktuelle Göttinger Studie hat die Folgen für die Produktion, Konsum, Netto-(Exporte) für verschiedene Agrarprodukte geschätzt, sowohl für die EU-15 als auch die MOEL-10
- ☞ vor der Darstellung der finanziellen Auswirkungen kurze Präsentation der quantitativen Folgen

Dopady rozšíření EU na zemědělské trhy

- Důsledky pro Evropský orientační a záruční fond jsou malé tam, kde se EU ceny rovnají světovým cenám.
- Kvantitativní odhady tržních efektů se příliš opírají o předpoklady.
- Aktuální göttingenská studie zpracovala odhad pro důsledky rozšíření na produkci, spotřebu, netto(exporty) rozličných zemědělských produktů, a to jak pro EU-15, tak pro SVE-10.
- Před znázorněním finančních účinků krátké představení kvantitativních důsledků.

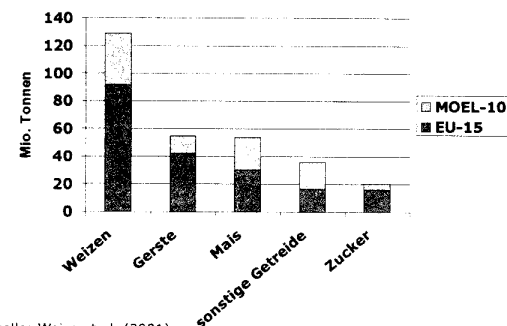
Szenarien: DIW-Studie (Agrarpolitik)

- ☞ 1) Status-Quo EU-15: Keine Erweiterung
- ☞ 2) Erweiterung in zwei Stufen 2005/2007 ohne Direktzahlungen
- ☞ 3) siehe 2) jedoch mit Direktzahlungen
- ☞ 4) 50%ige nationale Kofinanzierung der Direktzahlungen
- ☞ 5) Entkoppelung der Direktzahlung und zeitlich degressiver Abbau

Scénáře: Studie DIW (zemědělská politika)

- 1) Status quo EU-15: žádné rozšíření
- 2) Rozšíření ve dvou etapách 2005/2007 bez přímých plateb
- 3) totéž jako 2) ale s přímými platbami
- 4) 50 procentní národní kofinancování přímých plateb
- 5) Rozdělení přímých plateb a časově degressivní jejich odbourávání

Modellergebnisse: Produktion nach Erweiterung (2007)

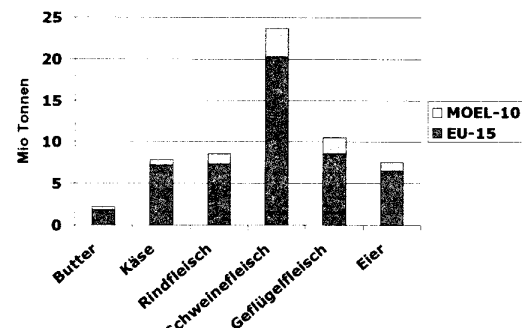

Quelle: Weise et al. (2001)

Modelované výsledky : produkce po rozšíření (2007)

- (v mil. tun)
- pšenice
 - ječmen
 - kukuřice
 - další druhy obilí
 - cukr

Modellergebnisse: Produktion nach Erweiterung (2007)

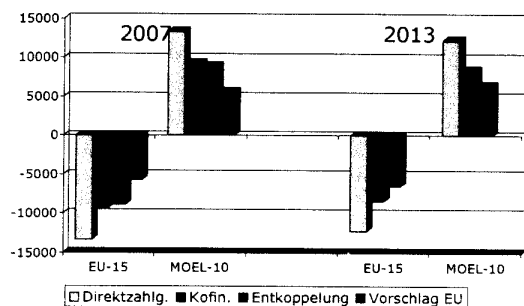

Quelle: Weise et al. (2001)

Modelované výsledky: produkce po rozšíření (2007)

- (v mil. tun)
- máslo
 - sýr
 - hovězí maso
 - vepřové maso
 - drůbeží maso
 - vejce

Finanzielle Auswirkungen: Übersicht saldierte Größen 2007 und 2013, in Mill. €

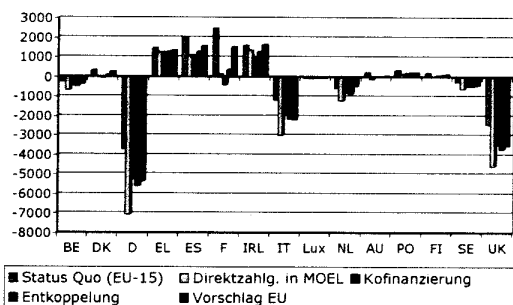

Quelle: Weise et al. (2001)

Finanziční dopady: přehled, salda 2007 a 2013 v mil. euro

- přímé platby
- kofinancování
- rozdělení plateb
- návrh EU

Finanzielle Auswirkungen auf die EU-15 saldierte Größen, Jahr 2007, Mill. €

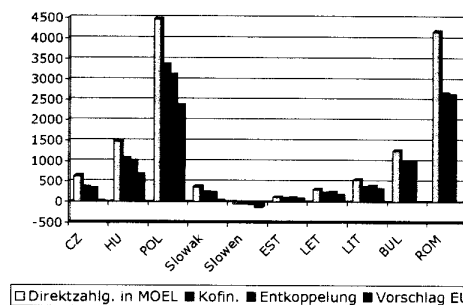

Quelle: Weise et al. (2001)

Finanziční dopady na EU-15, salda rok 2007, v mil. euro

- status quo EU-15
- přímé platby v SVE
- kofinancování
- rozdělení plateb
- návrh EU

Finanzielle Auswirkungen auf die MOEL-10 saldierte Größen, Jahr 2007, Mill. €

Quelle: Weise et al. (2001)

Finanční dopady na SVE-10, salda rok 2007, v mil. euro

- přímé platby v SVE
- kofinancování
- rozdělení plateb
- návrh EU

Osterweiterung: Kosten der Agrarpolitik

Kosten der Agrarpolitik Marktpolitik + Agrarstrukturpolitik:

- EU-15 18,4 Mrd. €
- MOEL-10 5,9 Mrd. €

Ausgaben für Direktzahlungen:

- EU-15 23,5 Mrd. €
- MOEL-10 9,7 Mrd. €

Gesamtausgaben für Agrarpolitik:

- EU-15 41,9 Mrd. €
- MOEL-10 15,6 Mrd. €

INSGESAMT:

57,5 Mrd. €

Východní rozšíření: náklady zemědělské politiky

- Náklady zemědělské politiky (tržní politika + strukturální opatření v zeměděl.)
- Výdaje na přímé platby
- Celkové výdaje na zemědělskou politiku
- Celkem

Marktauswirkungen der Erweiterung

- ☞ trotz begrenztem Anstieg der EAGFL Ausgaben für Marktpolitik,
- ☞ verbleiben Probleme im Bereich Marktpolitiken bei den Erweiterungsverhandlungen

- Höhe der Quoten für Zucker, Milch in MOEL-10
- Einführung der Milch-MO mit Quoten in den MOEL-10 und kurz danach Beitritt Reform der Milch-MO?

Tržní účinky rozšíření

- I přes omezený vzestup výdajů na tržní politiku,
- zůstávají při rozšiřovacích negociacích problémy v oblastech jednotlivých politik
 - výše kvót pro cukr a mléko v SVE-10
 - zavedení tržního řádu pro mléko s kvótami pro SVE-10 a krátce poté reforma tržního řádu pro mléko?

3. Osterweiterung: Direktzahlungen und Strukturhilfen

- ☞ Behandlung der MOEL-10 hinsichtlich der Direktzahlungen ist das MEGA-Thema in den Beitrittsverhandlungen
- ☞ Ausschluss der MOEL-10 von Direktzahlungen erscheint langfristig unmöglich:
 - Gleichbehandlung der Landwirte in Ost- und Westeuropa
 - Verzerrung der Wettbewerbsbedingungen: Zahlungen sind produktionsgebunden
 - innerhalb der EU-25 undenkbar, dass alle Länder zu einer Gemeinschaftspolitik beitragen, aber nicht alle partizipieren
 - verminderter MOEL Beitrag zum EU-Haushalt?
 - Milchpreise werden nach Beitritt erst gekürzt

Východní rozšíření: Přímé platby a strukturální pomoc

- Zacházení se SVE-10 ve vztahu k přímým platbám je mimořádně významným tematem přístupových jednání
- Vyloučení SVE-10 z přímých plateb se jeví dlouhodobě jako nemožné:
- Rovnoprávné zacházení se zemědělci ve východní a západní Evropě
 - Zkreslení konkurenčních podmínek: platby jsou vázány na produkci
 - Uvnitř EU-25 je nemyslitelné, aby všechny země přispívaly na politiku společenství, ale aby se na ni nepodílely
 - Měly by SVE snížit svůj příspěvek do rozpočtu EU?
 - Ceny mléka se budou teprve po přístupu snižovat

Bedeutung der Direktzahlungen Beispiel: Polen

☞ Ø Jahreseinkommen	1998	2006(e)
Arbeitnehmerhaushalt	5800 €	8300 €
Landwirtschaftl. Haushalt	5300 €	7550 €
☞ 10 ha Getreidefläche, 30dt/ha Ertrag, 63 € /t Prämie + zusätzl. Prämie 750 €		
☞ in 2004 25% 2005 30% 2006 35% der Prämie: d.h. im Jahr 2006 1400 € Prämie		
☞ = 2 Ø Monatseinkommens des Arbeitnehmerhaushaltes		

Význam přímých plateb: příklad Polsko

– Prům. roční příjem	1998	2006 (odhad)
– Domácnost zaměst.	5800 euro	8300 euro
– Domácnost zeměd.	5300 euro	7550 euro

- 10 ha obdělávané plochy pšenice, 30 t/ha výnos, 63 euro/t prémie + dodatečná prémie 750 euro
- v roce 2004 25 %, 2005 30 %, 2006 35 % prémie, tj. v roce 2006 1400 euro jako prémii
- = 2 průměrné měsíční příjmy domácnosti zaměstnance

Thema: Quoten (Zucker, Milch)

- Preise in Mitteleuropa deutlich unter EU-15
- Produktionsanreize in Mitteleuropa groß
 - Mitteleuropäer wollen größere Quoten, als EU geben kann
- Verhandlungen über Quoten sind reines Schachern

Beispiel: Milchquoten (in 1000 t)	Quoten			Produktion (2000)	
	Nachfrage	Angebot	Abzug in %	Lieferung an Molkereien	
Polen	13740	8875	-35%	11300	6520
Tschechische Rep.	3100	2506	-19%	2700	2500
Ungarn	2800	1946	-31%	2080	1680
Litauen	2250	1459	-35%	1560	1100
Slovakei	1236	946	-23%	1100	940
Estland	900	563	-37%	630	410
Lettland	1200	490	-59%	820	400
Slowenien	695	463	-33%	650	450
Summe	25921	17248	-33%	20840	14000

Téma: Kvóty (cukr, mléko)

- Ceny ve střední Evropě jsou silně pod úrovní EU-15
- Podněty k produkci jsou ve střední Evropě velké
- Středoevropané chtějí vyšší kvóty, než EU může nabídnout
- Vyjednávání o kvótách je prostě handlování

Příklad: kvóty na mléko v 1000 t kvóty produkce dodávky do mlékáren
Poptávka nabídka snížení v %

Ist die Osterweiterung im Bereich der Agrarausgaben finanzierbar ?

Kleines Rechenbeispiel:

- Obergrenze für Agrarausgaben für EU-15 (2006): 41,66 Mrd. €
- Erweiterung um MOEL-10 → Anstieg EU-Volkseinkommen um 5,6% in 2007
- D.h. Obergrenze für Agrarausgaben für EU-25 41,66 Mrd. € plus 5,6% = 44 Mrd. €

Aber nach jüngster Göttinger Studie:

Kosten der Agrarpolitik in den MOEL-10: 57,5 Mrd. €

Bei Umsetzung des EU-Vorschlags: 47,8 Mrd. €

Je východní rozšíření v oblasti výdajů na zemědělství financovatelné?

– Malý početní příklad:

- Horní hranice pro zemědělské výdaje pro EU-15 (2006): 41,66 miliard euro
- Rozšíření o SVE-10 - růst HDP EU o 5,6 % v 2007
- Tj. horní hranice pro zemědělské výdaje pro EU-25 je 41,66 miliard euro plus 5,6 % = 44 miliard euro

– Ale podle nejnovější göttingenské studie: náklady na zemědělskou politiku v SVE-10: 57,5 miliard euro
– Při uskutečnění návrhu EU: 47,8 miliard euro

Szenarien: DIW-Studie (Strukturpolitik)

- 1) Status-Quo EU-15: Keine Erweiterung
- 2) Status Quo EU-27: Erweiterung in zwei Stufen 2005/2007 ohne Direktzahlungen
- 3) Moderate Reform EU-27: Förderschwelle für Strukturhilfe (80% des Ø BIP) bezogen auf Regionen
- 4) Substantielle Reform EU-27: Förderschwelle für Strukturhilfe (90% des Ø BIP) bezogen auf Landesdurchschnitt

Scénáře: DIW – studie (strukturální politika)

1. Status quo EU-15: žádné rozšíření
2. Status quo EU-27: rozšíření ve dvou etapách 2005/2007 bez přímých plateb
3. Mírná reforma EU-27: limit pro strukturální pomoc (80 % průměru HDP) vztaženo na regiony
4. Podstatná reforma EU-27: limit pro strukturální pomoc (90 % průměru HDP) vztaženo na celou zemi

Ergebnisse der Szenarien (in Mill. €, 2013)

	Gesamt-ausgaben	Struktur-politik	Agrarpolitik	Beiträge	Netto-Transfers
Status quo EU-15					
EU-15	65,779	21,384	38,345	65,779	
In % des EU-15 BIP	0.63	0.21	0.37	0.63	
Status quo EU-27					
EU-15	49,186	5,898	38,239	81,241	-32,055
12 Beitrittsländer	37,296	22,100	13,805	5,241	32,055
EU-27	86,482	27,998	52,045	86,482	
In % des EU-27 BIP	0.78	0.25	0.47	0.78	
Moderate Reform EU-27					
EU-15	43,407	10,657	27,702	71,511	-28,105
12 Beitrittsländer	32,718	22,100	9,227	4,614	28,105
EU-27	76,125	32,757	36,929	76,125	
In % des EU-27 BIP	0.69	0.30	0.33	0.69	
Substantielle Reform EU-27					
EU-15	33,795	4,414	24,333	59,847	-26,051
12 Beitrittsländer	29,912	21,500	7,021	3,861	26,051
EU-27	63,708	25,914	31,354	63,708	
In % des EU-27 BIP	0.57	0.23	0.28	0.57	

Výsledky scénářů (v mil. euro, 2013)

Výdaje celkem - strukturální politika - zemědělská politika - příspěvky - netto transfery

4. Schlussfolgerungen: EU-Agrar- und Strukturpolitik als Bremse der Erweiterung?

keine gravierenden Folgen für Idw. Märkte nach der

Ost-Erweiterung

- jedoch erscheinen weitere Reformen im Bereich der Marktpolitik notwendig
- besonders erforderlich Reformen für die Quoten Produkte: Milch, Zucker

dringend erforderlich: Reform der Direktzahlungen

- mit Blick auf die Erweiterung
- aber ebenso aus der Sicht der EU-15
 - langfristig sind Zahlungen politisch nicht gerechtfertigt

Závěry: Zemědělská a strukturální politika EU jako brzda rozšíření?

- Žádné závažné dopady na zemědělské trhy po východním rozšíření
 - ale další reformy politik v oblasti trhů jsou nutné
 - zvláště se to týká reforem kvót u mléka a cukru
- Náléhavě nutná je reforma přímých plateb
 - Se zřetelem na rozšíření
 - Ale stejně tak i z pohledu EU-15: dlouhodobě nejsou platby politicky opodstatněné

4. Schlussfolgerungen: EU-Agrar- und Strukturpolitik als Bremse der Erweiterung?

- ☛ **Mögliche Ausgestaltung der Direktzahlungen:**
 - Abkopplung von der Produktion
 - gradueller Abbau im Zeitablauf
 - wie bereits bei den EU-Vorschlägen Teil der gesparten Zahlungen in die "Zweite Säule" umschichten
- ☛ **dadurch wären Direktzahlungen ein "Auslaufmodell"**
 - das nicht notwendigerweise in den MOEL eingeführt werden müsste
- ☛ **für eine Übergangsphase könnten MOEL alternativ durch die EU gefördert werden**
 - zur Verbesserung der Infrastruktur oder der Verarbeitungsindustrien

Závěry: Zemědělská a strukturální politika EU jako brzda rozšíření?

- Možná úprava přímých plateb:
 - Oddělit je od produkce
 - Jejich postupné snižování v čase
 - a jak již uvedeno v návrzích EU část ušetřených plateb přeskupit do „druhého pilíře“
- Tím by se přímé platby staly „výběhovým modelem“, který by nemusel být nutně zaveden ve SVE
- Pro přechodné období by mohly být SVE ze strany EU podporovány směrem ke zlepšování infrastruktury nebo zpracovatelských odvětví

4. Schlussfolgerungen: EU-Agrar- und Strukturpolitik als Bremse der Erweiterung?

- ☛ **EU-Erweiterung ist finanziell zu verkraften**
 - Jedoch erhöht die Erweiterung den Druck auf weitere Reformen im Bereich der Agrar- und der Strukturpolitik
 - und die Durchsetzung von Reformen nach der Erweiterung werden ungleich schwieriger als in EU-15
- ☛ **Daher: Weichenstellung für weitere Reformen möglichst früh stellen!!**
- ☛ **Agrar- und Strukturpolitik so ausgestalten, dass sie Motor der Erweiterung werden!**

Závěry: Zemědělská a strukturální politika EU jako brzda rozšíření?

- Rozšíření EU je finančně zvládnutelné
- Nicméně to zesiluje tlak na další reformy v oblasti zemědělské a strukturální politiky
- Prosazování reforem po rozšíření bude podstatně obtížnější než v rámci EU-15
- Proto je třeba k nasměrování dalších reforem přistoupit co nejdříve!!!
- Zemědělskou a strukturální politiku koncipovat tak, aby se obě staly motory rozšíření

Workshop s dr. Bansem zahájil ředitel zastoupení Friedrich-Ebert-Stiftung v České republice, **Heidulf Schmidt**, který referenta přivítal a stručně se vyjádřil k významu tematiky pro proces rozšíření. V dalším se ujal slova dr. Banse; překlad jeho podkladového materiálu, včetně používaných tabulek a fólií tvoří část I. – VII. tohoto materiálu. Po referátu následovala živá diskuse, jejíž stručný náčrt uvádíme.

Prof. Šrein (VŠE) se zajímal o účel přímých plateb v současné době, jejich cíl a smysl. **Dr. Banse** ve své odpovědi načrtl historii přímých plateb, kdy měla vazba přímých plateb přispívat na produkci k produktivním změnám, ale nakonec vedla spíše k zakonzervování produkčních struktur. Je proto nutné, aby další etapa reforem společné zemědělské politiky směřovala také k transformaci přímých plateb a přínosu pro zemědělské farmy.

Ing. Šolta (TU Pardubice) se zajímal o některé vlastnické otázky v zemědělství a **dr. Soukup** (MPO) položil otázku, zda EU připravuje v zemědělství některé zajímavé infrastrukturní projekty a dále, zda existuje v Komisi vyhodnocení začlenění nových spolkových zemí Německa do společné zemědělské politiky EU. **Dr. Banse** v odpovědi nejprve připomněl, že pokud jde o cenu půdy, pak v zemědělství je tato otázka stavěna jinak než v průmyslu (problém tzv. vzácnosti). Pokračování přímých plateb by i v nových členských státech mohlo posilovat motivaci lidí, zapojovat se rostoucí měrou do zemědělství i v situaci, kdy by k tomu neměli jinou motivaci a kdy by neexistovala po této produkci poptávka. Dnešní kandidátské země se musí v zemědělství zaměřovat na realizaci strukturálních změn. Zkušenosti z nových spolkových zemí Německa v zemědělství referent nepovažuje za nejvhodnější pro kandidátské země, politicky to bylo prospěšné, ekonomicky komplikované.

Ing. Czesaný (ČSÚ) se zajímal o některé cenové otázky. Jednak o to, jaká bude perspektiva cen v potravinářství, jaké budou dopady přístupu ČR k EU na vnitřní cenovou hladinu? Připomněl, že se v ČR též zpracovávají studie k těmto otázkám. Další dotaz se vztahoval k tzv. renacionalizaci společné zemědělské politiky. **Dr. Banse** připomněl, že se ve svém vystoupení zminil jen o určitém výseku činnosti Výzkumného ústavu pro agrární ekonomii v Göttingenu, že celkový záběr výzkumné činnosti je mnohem širší a jsou v tomto směru i k dispozici příslušné podklady a studie. Dopady na ceny se dají očekávat velké, ale spíše diferencované (vysoké např. u masa). Nedá se říci, že by mohlo dojít k renacionalizaci komunitární zemědělské politiky. Společná zemědělská politika je vlastně jedinou skutečně společnou politikou EU. Dá se však očekávat, že k některým modifikacím rozpočtu EU dojde, že určité finanční prostředky určené pro SZP nedostanou zemědělci přímo, ale do zemědělství členských států to připlyne nepřímo, jinými kanály.

Ing. Kraus (VÚZE) položil otázku, jak si vysvětlit návrh Komise v otázce přímých plateb, pokud jde o dopady na konkurenci schopnost zemědělství nových členských států. **Dr. Banse** odpověděl, že hovořit o přímých platbách jako faktoru, který ovlivňuje konkurenceschopnost, je něco jako fíkový list. Berlínská Agenda 2000, která vymezila rámec pro financování rozšiřovacího procesu do roku 2006, se výslovně o poskytování přímých plateb nezmiňuje. Pravda ale je, že se od roku 2002 „spoří“ určité prostředky, které měly být vynaloženy na nové členy, pokud by již byli od roku 2002 v Unii. Použití těchto prostředků by však bylo v rozporu s rozpočtovými pravidly. Do roku 2006 by tak určité prostředky byly. Ale co od roku 2007? K zajištění tohoto časového horizontu musí být zpracovány potřebné mechanismy, které by přispěly ke konkurenceschopnosti jinak než metodou přímých plateb.

Prof. Jakš (VŠE) v souvislosti s předchozím položil otázku, zda je v negociacích o zemědělské kapitole v segmentu přímých plateb prostor pro EU, aby vyhověla zásadní nespokojenosti kandidátských států? **Dr. Banse** se domnívá, že v této oblasti nikoliv, spíše v jiných aspektech zemědělské kapitoly.

Ing. Kraus (VÚZE) se domnívá, že by bylo vhodné připravit další kroky reformy společné zemědělské politiky ještě do roku 2007, ale znovu se ptá, jak vyrovnat konkurenční podmínky? **Dr. Banse** znovu opakuje, že je přesvědčen – a vedl k tomu i výsledek celého výzkumného týmu – že se nestane, aby byla od počátku dosažena pro nové členy úroveň přímých plateb, která by byla srovnatelná se současnými členy EU. Dále připomněl scénáře zmíněné v přednášce na léta 2006 - 2013.

Ing. Nekvasil (ICEU) se zajímal, nakolik existuje korelace mezi poskytováním přímých plateb a setrváváním pracovníků v zemědělství. **Dr. Banse** načrtl některé problémy v postavení pracovních sil v kandidátských zemích v zemědělství, kde je trend k poklesu podílu. Přímé platby tento trend dle jeho názoru nezaráží. Je třeba spíše uvažovat v dimenzích hledání alternativních pracovních příležitostí na venkově mimo zemědělství. Útěk do měst je však silný, jejich atraktivnost je velká, zvláště pro mladou populaci.

Ing. Larischová (FES) se zajímala o pozici Německa k reformě společné zemědělské politiky, o východiska k této otázce na vnitropolitické německé scéně a reagovala na předchozí zmínku referenta o „specifickém postavení Rumunska“ – co tím bylo myšleno? **Dr. Banse** podotkl, že on sám se neztotožňuje přímo s tím, co se považuje za tzv. národní pozici Německa k reformě společné zemědělské politiky. Pozice německé vlády k současné reformě SZP je značně dvojaká: po krizi BSE bylo období, kdy ochota k radikálnější reformě byla značná. Dnes tomu tak již není. Přitom je jasné, že k zásadní reformě SZP dojít musí (např. v oblasti produkce cukru) a to i s ohledem na závazky, které na sebe EU vzala vůči zahraničním partnerům, především ve WTO. A pokud jde o Rumunsko: tato země vykazuje v řadě směrů zcela odlišné parametry a rysy než zbylé kandidátské transformační státy.

Ing. Mazel (MV) se domnívá, že by bylo možná lepší použít více prostředků z rozpočtu EU pro vytváření pracovních příležitostí mimo zemědělský sektor. **Dr. Banse** je téhož názoru; v té souvislosti je třeba položit otázku, zda je Evropská unie skutečně komplexně připravena na východní rozšíření?

PhDr. Prokeš (PSP ČR) se zajímal o to, jaký je rozdíl v přístupu výzkumného týmu dr. Banse a německé vlády k reformě společné zemědělské politiky a kde jsou případně třetí plochy? **Dr. Banse** mj. řekl, že při společném definování cílů je možné mít rozdílné představy o jeho dosažení a zejména se jako problém objevuje prosazování cesty k tomu cíli. Pokud jde o třetí plochy, tak referent připomněl, že při jednání o Agendě 2000 v Berlíně všichni zúčastnění věděli, jaké jsou cíle, ale kompromis, po handrkování, byl dosažen až na poslední chvíli.

Ing. Czesaný (ČSÚ) se zajímal o problematiku strukturálních fondů v kontextu rozšíření, zejména, zda se budou měnit kritéria přidělování prostředků, zda se tu již něco připravuje a zda půjde limitní mez spíše nahoru nebo spíše dolů? **Dr. Banse** nevěří, že by mohlo dojít k velkým zásahům do kritériálních mechanismů; zřejmě se to zvedne z dosavadních 75 % směrem nahoru, ale nepříliš výrazně (snad na 86 %). Naopak se referent nedomnívá, že by kritériální hranice poklesla.

Dr. Matějka (VŠE) položil otázku, zda by eventuelní vítězství CDU/CSU a kancléřství

Stoibera ovlivnilo podstatněji postoj nové německé vlády ke společné zemědělské politice. **Dr. Banse** se domnívá, že by se zřejmě zastavil proces tzv. ekologizace zemědělství, který se snaží realizovat současná vláda a zejména strana Zelených a asi by se zbrzdily i některé další reformní projekty.

Ing. Provazník (nezáv. publicista) vyslovil názor, nakolik je možné se vyhnout krizi v kontextu jednání Polska s Evropskou unií v sektoru zemědělství? **Dr. Banse** s určitým odlehčením uvedl, že je to trochu jako na perském trhu, s jeho handlováním do poslední chvíle. Jisté je, že bez vstupu Polska by rozšíření nespĺnilo určitý cíl, ale na druhé straně se tam vytvořila příliš velká očekávání.

Ing. Rattinger (VÚZE) poznamenal, že se příliš mluví o finančních částkách v souvislosti se společnou zemědělskou politikou, ale málo o účinnosti jejich využívání. Jaký je názor referenta? **Dr. Banse** mj. poznamenal, že pro zemědělce je např. konkrétní metoda přímých plateb poměrně jednoznačná a jasná, ostatní se složitě vysvětluje i chápe.

Celé jednání uzavřel **prof. Jakš**, který ho moderoval. Referentovi srdečně poděkoval za jeho zajímavou, pečlivě připravenou a perfektně prezentovanou přednášku, včetně podkladů pro přímé účastníky. I pro nespecialisty seminář přinesl řadu podnětů a informací. Prof. Jakš s uspokojením připomněl, že spolupráce FES s Göttingenem má již tradici, protože před několika lety byl již hostem workshopu Eurokontakt prof. Tangermann, ředitel Institutu pro agrární ekonomii, působící nyní v OECD v Paříži. Moderátor poděkoval přítomným za aktivní účast na poměrně speciální tematice, která ovšem má významné vazby na další elementy negociací a celý rozšiřovací proces. Díky byly vyjádřeny pečlivé organizaci semináře ze strany E. Horváthové, která též trvale zajišťuje vydávání publikací workshopů, a V. Bláhové. Spolehlivě pracoval překladatelský tým a technické zázemí p. Chotka, kteří s Eurokontaktem dlouhodobě spolupracují. Účastníci byli pozváni k nadcházejícímu workshopu k institucionální tematice v kontextu Laekenu a Konventu, který se uskuteční v květnu 2002 s J. Janningem.

Friedrich-Ebert-Stiftung e. V. – zastoupení v České republice
Lazarská 6
120 00 Praha 2
Tel.: (00420-2-)24947076
Fax: (00420-2-)24948091
E-mail: eurokontakt@fesprag.cz